

Любі друзі! Багато народів захоплюються героїзмом і мужністю українського народу. Тож, ми вже зараз повинні працювати для відбудови, щоб і надалі прославляти нашу неймовірну Батьківщину.

Знання - це наша сила!

Коли лунає сирена-направляйтесь в укриття! Бережіть себе!

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта:

kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200,

але не пізніше 20:00

Урок № 19

Дата: 07.11.2023

Тема: Українська культура XIV-XVIII ст.

Мета: охарактеризувати українську культуру XIV-XVIII ст.; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Хід уроку:

Живопис, музика, театр, архітектура.

Живопис. Дмитро Левицький (1735, Київ-1822), син українського художника Григорія Левицького-Ніс (1698, Полт.обл - 1769), академік Петербургської Академії Мистецтв [ПAM](1770), написав понад 100 портретів (алегоричний портрет імператриці Катерини II, французького філософа Дені Дідро та ін.). Батько створив серію гравюр для Лаврських друкованих видань, гравюри для видань на честь А.Розумовського, київського митрополита Р.Заборовського, брав участь у розписах Андріївської церкви Антін Лосенко (1737, Глухів - 1773), представник класицизму, академік (1772) і ректор Петербургської Академії Мистецтв. Вчився у живописній школі Французької королівської Академії, отримав там медаль за живописні твори, три роки перебував у Римі, пішки пройшов Німеччину, Нідерланди, Францію. Помер в 36 років. Твори: "Володимир та Рогнеда", "Прощання Гектора і Андромахи", портрети Сумарокова, Волкова. Володимир Боровиковський (1757, Миргород - 1825), народився в старшинській родині, учень Левицького, академік ПAM (1795). Рання творчість пов'язана з Україною (розписи в Почаїві). В 1787 переїхав в СПб. Працював у стилі класицизму, написав понад 160 портретів російських вельмож, осіб царського дому, жінок, іконостаси та розписи церков в Миргороді, Могильові, СПб, селах, картини на побутові теми (Селянка, Вакханка, Зима, Катерина), перші в СПб автолітографії (1815).

Музика. В музичному мистецтві українському бароко притаманні багатоголосний спів і такі жанри, як хорівий концерт, псалом, кант, романс. Саме такими рисами відзначалася творчість композиторів Березовського, Бортнянського та Веделя. Всі вони випускники Глухівської співочої школи, яку створив гетьман К.Розумовський у своїй столиці Глухові. Застосовувався партесний спів (від лат. Partes - голоса) - стиль багатоголосся. В середині 17 ст перенесений з України в Росію, існував до кінця 18 ст. Церковні та світські теми. Максим Березовський (1745, Глухів - 1777), вчився в Київській Академії, в 1765-75 вчився і працював в Італії (Болонья), 1771 обраний членом Болонської Філармонічної академії. В 1773 в Ліворно поставлена його опера "Демофонт". Написав оперу "Іфігенія", духовні концерти, велику кількість інших творів, але вони не виконувалися. Творець українського хорового співу в духовній музиці. У 1774 повернувся в Петербург, але через інтриги покінчив самогубством. Дмитро Бортнянський (1751, Глухів - 1825)-композитор релігійної музики. Викликаний в хорову капелу Петербурга, переведений до придворної капели. Вчився у італійського композитора в Петербурзі, потім в Венеції. Італії поставлені його опери на італійські лібрето: "Креонт" (1776), "Алкід" (1778), "Квінт Фабій" (1779).

З 1796 управитель придворною капелою, яка складалася виключно з українців. Написав понад 100 творів церковної музики. Видані в 1882 р. П. Чайковським у 10 т. Артем Ведель (1767-1806) - композитор, хоровий диригент, співак. Закінчив Київську Академію, керував церковними хорами в Москві, Києві, Харкові. Автор хорових концертів на релігійні теми. Виїхав з Москви, куди був посланий не за власним бажанням. Був послухником Києво-Печерської Лаври. Подорожував Лівобережжям. Арештований за звинуваченням в антиурядовій діяльності, помер у в'язниці. Цензура заборонила друкувати його твори.

Театр. З першої половини 17 ст. в Україні з'являється ляльковий, маріонетковий театр - вертеп. Найпопулярнішим він стає у другій половині 18 ст. в добу занепаду Києво-Могилянської Академії, коли ряди вертепників поповнилися вихованцями Академії, які, натхненні ідеями Г.Сковороди, йшли популяризувати серед народу українську виставу. Така форма найбільш зручною з огляду на переслідування влади. Розповсюджували вертеп переважно мандрівні дяки.

Вертепна вистава виразно поділялася на дві частини: релігійну і світську (трагічну і комічну). В такому поділі можна вбачати зразок колишньої академічної вистави, що складалася з поважної частини і інтермедій. Ляльки релігійної частини групуються навколо різдвяної дії, ляльки світської, побутової частини мали національне забарвлення. Серед них виділялася постать Запорожця, ляльки більшої від інших і більш рухливої. З огляду на недавній розгром Січі це мало мати певний політичний акцент.

Вертепна скринька часто мала вигляд поверхового будинку. Різдвяна дія відбувалася нагорі, а внизу йшли інтермедії. Вертеп явище цілком українське, самобутнє, відмінне від російського побутового театру петрушки та ін.

Урок № 20

Дата: 07.11.2023

Тема: Українська культура XIV-XVIII ст.

Мета: охарактеризувати українську культуру XIV-XVIII ст.; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Хід уроку:

Архітектура. В 13-14 ст. будівництво в Придніпров'ї припинилося, Але продовжувалося на Волині, в Галичині, Закарпатті. Головним чином це були: 1) оборонні споруди - замки та фортеці (палац-фортеця у селі Меджибож Хмельницької обл.); 2) релігійні споруди - церкви та монастирі (Покровська церква-фортеця у селі Сутківці Хмельницької обл.; Троїцький монастир-фортеця, Рівненська обл.). У 16 ст. у Львові силами італійських майстрів будуються значні архітектурні споруди в стилі ренесанс. Цей стиль прийшов в Україну з Італії через Угорщину та Словаччину, а також з Німеччини через Краків. До ренесансових будівель цього часу, які збереглися у Львові, належать Чорна кам'яниця (1577). Башта Корнякти Успенської церкви (1578) висотою у 66 м., каплиця (рос. - часовня) Трьох Святих (16 ст.), вірменський кафедральний собор (14-17 ст.), Успенська церква (1591-1631) - на той час єдина українська церква в центрі Львова. Друга половина 17 та 18 ст. увійшли в історію мистецтва, як другий після Київської Русі золотий вік української архітектури, коли панівним стилем стало українське, козацьке, мазепинське бароко. Бароко - стиль в європейському мистецтві кінця 16 - середини 18 ст., для якого характерні зовнішній блиск, парадність, декоративність.

В Україні, поряд з високим, аристократичним бароко, існувало народне - міщанське, селянське, козацьке. В стилі козацького бароко побудовані полкова канцелярія (так званий будинок Лизогуба) в Чернігові ((90-і рр. 17 ст.), Києво-Могилянська Академія (Шедель, 1734-1740), Ковнірівський корпус (Ковнір, 1721-1772), Андріївська церква (Растреллі, 1747-1753), церква св.Юра (Меретин, 1745-1770). Незважаючи на Руїну після Визвольної війни, в Україні провадилося будівництво культових споруд (Миколаївський собор в Ніжині, 1668, Тороїцький собор Густинського монастиря, 1671-1676, Собор Троїцького монастиря в Чернігові, 1779-1789). Але свого апогею будівництво досягло за час двадцятилітнього правління гетьмана Мазепи. Іван Мазепа (1640-1709) був розумною освіченою людиною, мудрим державним керівником. Освіту здобув у Київському колегіумі та Варшавській єзуїтській школі. Прослухав курс лекцій в університетських центрах Західної Європи (Німеччина, Італія, Франція, Нідерланди). Знав 8 мов (латинську, німецьку, французьку, італійську, польську, татарську, російську, українську). Ставши у 1687 р. гетьманом України, постійно піклувався про розвиток освіти, науки, культури. За його пропозицією Києво-Могилянська Колегія була перетворена на Академію, було засновано Чернігівський колегіум (1700). Підтримував творчість Дмитра Туптала, Феофана Прокоповича, Стефана Яворського та ін. Сам писав вірші, зокрема є автором думи "Всі покою щиро прагнуть". Зібрав велику власну бібліотеку. Був щедрим меценатом, жертвував великі гроші на церкву та Київську колегію (любив там виступати, за висловом П.Орлика, "мовою Тита Лівія та Цицерона"), будівництво церков, малярські та оздоблювальні роботи. Після його правління лишилися величезні пам'ятки мазепинського бароко в Києві, Чернігові, Переяславі (Богоявленський Собор Братського монастиря, 1690-1693, та Микольський Собор у Києві, 1690-1696, Церква Всіх Святих над Економічною брамою Києво-Печерської Лаври, 1696-1698, Вознесенський собор в Переяславі, 1695-1700, Собор Крестовоздвиженського монастиря в Полтаві, 1689-1709, Покровський Собор в Харкові, 1689, Преображенський Собор Мгарського монастиря біля Лубен, 1684-1688 та ін.). В 1691-1705 р. в стилі бароко була реставрована Софія Київська. До цього часу збереглися палати Мазепи в с. Іванівському Курської обл. В 1703 р. Петро I передав йому у володіння великі угіддя на кордоні України та Росії, де були засновані села Іванівське, Степанівка та Мазепівка. Палати в Іванівському - одноповерховий будинок з підвалом та високим фронтоном, що нагадує будинок Лизогуба в Чернігові, але більш простий в оформленні. Осип Старцев (II половина 17 ст.)-російський архітектор, один з перших, хто працював в Україні. Побудував у Києві Собор Братського монастиря (1693) та Микольський Собор (1696), переіменованій в 19 ст. у Воєнно-Микольський Собор [обидва зруйновані за радянської влади]. У Москві збудував трапезну Симонова монастиря (1677-1680), Крутицький терем (1693- 1694). Варфоломій Растреллі (1700, Париж - 1771), працював в стилі російського, наришкінського бароко. За його проектом у Києві побудована Андріївська церква (закладена 1744 в зв'язку з приїздом Єлизавети Петрівни, а церкви спирається на двоповерховий будинок, який є фундаментом, навкруги тераса, вид на Поділ та Дніпро. Внутрішня оздоба в стилі рококо, картини Антропова "Тайна Вечеря", "Успіння Богоматері", розпис царських врат. Інші праці В.Растреллі: Великий палац в Петергофі (1747-52), Смольний монастир (1748-1764) Бернард Меретин (кінець 16 ст. - 1759), український архітектор, німець за походженням. Побудував Собор св. Юра у Львові (1715-70), ратуша в Бучачі (1751). Стиль рококо з рисами українського бароко. Гофман - німець за походженням. Будував Успенський Собор в Почаєві, стиль барокко У першій

половині 18 ст. в Києві архітектор Йоган Шедель, німець за походженням, на замовлення Київського митрополита Рафаїла Заборовського побудував браму головного входу до митрополичого дому на території Софійського собору (Брама Заборовського, 1746-1748), яка стала одним з класичних прикладів стилю українського бароко. Брама збереглася до цього часу і її можна побачити, якщо обійти будівлю Софійського собору ззаду, хоча сам вхід у 20-х рр. 20 ст. було закладено цеглою. Шеделем також була побудована 23-х метрова дзвіниця Києво-Печерської Лаври (1731-1743), добудована дзвіниця Софійського собору (1744-1748), надбудова Київської Академії на Подолі. Іван Старов (1745-1808), рос. арх., академік ПАМ, стиль класицизм, планував будівництво міст Катеринослава, Миколаєва. Збудував Таврійський палац в СПб (1783-89). Український архітектор Степан Ковнір (1695-1786), кріпак Києво-Печерської Лаври, побудував у стилі українського бароко, так званий, Ковнірівський корпус (1721-1772), дзвіниці на Дальніх та Ближніх печерах (1754-1762) Києво-Печерської Лаври, церкву та дзвіницю у Василькові (1756-1758), дзвіницю Києво-Братського монастиря (1756-1759). Інший український архітектор Іван Григорович-Барський (1713-1785), який також працював у стилі українського бароко, побудував будинок полкової канцелярії в Козельці (1760-1767), надбрамну церкву з дзвіницею в Кирилівському монастирі (1750-1760), Покровську церкву (1766) та церкву Миколи Набережного в Києві (1772), яка зараз є резиденцією патріарха УАПЦ. Отже, у ХУІ-ХУІІІ ст. культура України досягла великих успіхів і стала провідною у Східній Європі, вбираючи в себе найкращі європейські взірці і пристосовуючи їх до національних традицій.

Питання для самоперевірки:

1. Що вам відомо про розвиток театрального мистецтва на українських землях в ХІV-ХVІІІ століттях?
2. Що вам відомо про розвиток архітектури на українських землях в ХІV-ХVІІІ століттях?
3. Що вам відомо про розвиток живопису на українських землях в ХІV-ХVІІІ століттях?

Домашнє завдання: законспектувати матеріал з теми та дати відповіді на питання для самоперевірки.

Рекомендована література: Чорний І. В. Культурологія. – К., 2017; Чорненький Я.Я. Культурологія. Теорія. Практика. Самостійна робота. Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2017.

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта: kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200, але не пізніше 20:00